

Wernicke nu-mi dă încă nici un răspuns. O insectă mare zumzăie în jurul lămpii. Se izbește de bec, cade, se târăște, se ridică iar în zbor înconjurând iar lampa. Nu-și valorifică experiența dobândită.

— Firește că Bodendiek, funcționarul bisericesc, are pentru toate un răspuns, spun eu. Animalele n-au suflet – oamenii au. Dar ce se alege de bucățica de suflet atunci când o circumvoluțiune a creierului este lezată? Unde este această bucățică atunci când cineva ajunge un idiot? S-a înălțat deja la cer? Sau așteaptă pe undeva restul, degradat, al trupului, datorită căruia corpul omenesc salivează încă, mănâncă încă și excretează încă? Am văzut la Ospiciu câteva cazuri – animalele sunt zei în comparație cu acestea. Unde a rămas sufletul la demenți? Poate fi împărțit? Sau plutește ca un balon invizibil deasupra bietelor capete murmurânde?

Wernicke face un gest, de parcă ar alunga o insectă.

— Bine, spun. Este o întrebare pentru Bodendiek și o va rezolva cu multă ușurință. Bodendiek poate rezolva orice cu: marele Dumnezeu necunoscut, cu cerul și iadul, cu răsplătirea celor care au suferit și pedepsirea celor răi. N-a adus încă nimeni o dovadă în acest sens – doar credința aduce fericire, după părerea lui Bodendiek. În acest caz, din ce cauză am fost înzestrați cu o rațiune, cu simț critic și dorința de a căuta dovezi? Pentru a nu face uz de ele? Un joc ciudat pentru Marele Necunoscut! Și ce înseamnă respectul față de viață? Frică de moarte? Frică, mereu frică! De ce? Și din ce cauză ne este proprie posibilitatea de a formula întrebări din moment ce nu există un răspuns?

— Ați terminat? întrebă Wernicke.

— Nu – dar nu vă mai pun întrebări.

— Bine. Oricum, nu vă pot da un răspuns. Știți și dumneavoastră atâta lucru, nu-i așa?

— Firește. De ce să puteți tocmai dumneavoastră răspunde atâta timp cât toate bibliotecile din lume oferă ca răspuns doar speculații?

Insecta s-a prăbușit în timpul celui de al doilea zbor. Se chinuie să se ridice iar, și își începe al treilea tur. Aripile îi sunt ca un oțel albastru polizat. Reprezintă o frumoasă mașină

utilitară; dar în fața luminii este ca un alcoolic în fața unei sticle cu rachiu.

Wernicke toarnă în paharele noastre restul vinului de Mosela.

— Cât timp ați fost pe front?

— Trei ani.

— Ciudat!

Nu răspund. Știu aproximativ cam ce ar vrea să spună și n-am chef să mai rumeg o dată totul.

— Credeți că rațiunea face parte din suflet? Întrebă în schimb Wernicke.

— Nu știu. Dar dumneavoastră credeți că acei suboameni care fac pe ei și se târâie în secția închisă au încă un suflet?

Wernicke pune mâna pe pahar.

— Pentru mine totul este simplu, răspunde el. Sunt om de știință. Nu cred nimic. Doar țin sub observație. În schimb, Bodendiek crede *a priori*! Dumneavoastră oscilați, nesigur, între acești doi poli. Vedeți insecta asta de aici?

Insecta se pregătește de al cincilea asalt. Va continua tot așa până la moarte. Wernicke stinge lampa.

— Așa, pe asta am ajutat-o.

Noaptea intră, mare și albastră, pe fereastra deschisă. Ea intră adiind, odată cu mirosul pământului, al florilor și cu scânteierea stelelor. Tot ce am spus mi se pare dintr-odată cumplit de ridicol. Insecta întreprinde încă un rond zumzăitor apoi se îndreaptă cu fermitate spre fereastră.

— Haos, spune Wernicke. Este într-adevăr un haos? Sau ni se pare doar nouă? V-ați întrebat vreodată cum ar arăta lumea dacă am fi înzestrați cu un simț în plus?

— Nu.

— Dar cu un simț mai puțin?

Mă gândesc o clipă.

— Am fi orbi, sau surzi, sau nimic n-ar avea gust. Ar fi o mare deosebire.

— Dar dacă am avea unul în plus? De ce să rămânem tot timpul reduși la exact cinci simțuri? De ce n-am putea dezvolta într-o bună zi șase? Sau opt? Sau douăsprezece? Oare lumea n-ar fi cu totul altfel în acest caz? Poate că la al șaselea simț ar

dispărea deja noțiunea de timp. Sau cea de spațiu. Sau cea a morții. Sau cea de durere. Sau cea de morală. Cu siguranță noțiunea despre viață valabilă în ziua de astăzi. Străbatem existența înzestrați cu organe destul de precare. Un câine aude mai bine ca toți oamenii. Un liliac își *simte* drumul prin toate obstacolele, deși este orb. Un fluture dispune în el de un radio-receptor parcurgând cu ajutorul lui mulți kilometri în zbor, ca să ajungă direct la femela lui. Păsările migratoare ne depășesc cu mult prin simțul orientării. Șerpii aud cu pielea. Științele naturii cunosc sute de exemple similare. Cum să putem ști ceva cu toată certitudinea în aceste împrejurări? O simplă dezvoltare suplimentară a unui organ sau dezvoltarea unuia nou – și iată că lumea se schimbă radical și se schimbă și noțiunea despre Dumnezeu. La mulți ani!

Îmi ridic paharul și beau. Vinul este sec și pământos.

— Ar fi deci de preferat să așteptăm până ni se dezvoltă un al șaselea simț, nu-i așa? întreb eu.

— Nu-i necesar. Puteți face ce vreți. Dar este bine să știm că un simț în plus ar da peste cap toate concluziile de până acum. Seriozitatea profundă ar dispărea. Cum vi se pare vinul?

— Bun. Cum îi merge domnișoarei Terhoven?

— Mai rău. A fost aici mama ei – și n-a recunoscut-o.

— Poate n-a vrut.

— Este aproape același lucru; n-a recunoscut-o. A țipat la ea să plece de aici. Un caz tipic.

— De ce?

— Vreți să ascultați o expunere amplă despre schizofrenie, complexul părinților, fuga de sine însuși și efectul de șoc?

— Da, răspund. Astăzi da.

— Dar n-o veți auzi. Doar strictul necesar. Scindarea personalității înseamnă de obicei fugă de sine însuși.

— Ce este sinele propriu?

Wernicke se uită la mine.

— Să renunțăm *azi* la tema asta. Refugiu în altă personalitate. Sau în mai multe. În majoritatea cazurilor, între aceste ipostaze pacientul sare, pentru o perioadă mai lungă sau mai scurtă, înapoi la personalitatea proprie. Nu, însă, și Geneviève. Deja de

mult n-a mai făcut acest salt înapoi. Dumneavoastră, de exemplu, n-ați avut ocazia să o cunoașteți așa cum este ea în realitate.

— Ea pare foarte normală așa cum este acum.

Wernicke râde.

— Ce înseamnă „normal“? Să ai o gândire logică?

Mă gândesc la cele două simțuri noi care s-ar putea adăuga și nu răspund nimic.

— Este foarte bolnavă? Întreb pe urmă.

— După criteriile noastre da. Dar există și vindecări rapide, uneori surprinzătoare.

— Vindecări? Vindecări de ce?

— De boala de care suferă ea.

Wernicke își aprinde o țigară.

— De multe ori este foarte fericită. De ce n-o lăsați așa cum este? Îl întreb eu.

— Fiindcă mama ei plătește tratamentul, declară Wernicke sec. În afară de asta, ea nu este fericită.

— Credeți că ar fi mai fericită dacă s-ar însănătoși?

— Probabil că nu. Ea este sensibilă, inteligentă, pare plină de fantezie și are probabil o tară ereditară. Înșușiri care nu aduc neapărat fericire. Dacă ar fi fost fericită nu s-ar fi refugiat în altă personalitate.

— Dar de ce nu este lăsată în pace?

— Da, de ce? spune Wernicke. Mă întreb și eu de multe ori. De ce sunt supuși unei operații bolnavii despre care se știe că operația nu le va fi de nici un folos? Să alcătuim o listă cu „de ce“? Ar fi foarte lungă. Unul din „de ce“ ar putea fi: De ce nu vă beți vinul și vă țineți odată gura? Și de ce nu savurați noaptea în loc să dați frâu liber creierului nespălat? De ce *vorbiți* despre viață în loc să o *simțiți*?

El se ridică de pe scaun și se întinde.

— Trebuie să-mi fac vizita de noapte la pacienții închiși. Vreți să mă însoțiți?

— Da.

— Puneți-vă un halat alb. Vă duc într-o secție specială. Sau veți voma după aceea, sau veți fi în stare să vă savurați vinul cu recunoștință profundă.

— Sticla este goală.

— Am încă una în cămăruța mea. S-ar putea să avem nevoie de ea. Știți care este ciudățenia? Că la vârsta de douăzeci și cinci de ani ați văzut deja multă moarte, mizerie și idioțenie ome-nească – și cu toate acestea se pare că n-ați învățat nimic altceva din toate astea decât să puneți cele mai absurde întrebări pe care mi le pot imagina. Dar probabil că acesta este mersul lumii – când am învățat, în fine, într-adevăr ceva, suntem prea bătrâni pentru a aplica învățămintele – iar asta merge tot așa, val după val, generație după generație. Nici una nu învață nimic din experiența celor anterioare. Haideți, să mergem!

Ne-am instalat la Café Central: Georg, Willy și cu mine. N-am vrut să rămân astăzi singur acasă. Wernicke mi-a arătat o secție a Ospiciului pe care n-o cunoșteam încă – aceea a răniților din război, și anume cei cu împușcături în cap, cei îngropați în dărâmături și cei cu prăbușire nervoasă. În atmosfera blândă a serii de vară această secție părea o tranșee fortificată, înconjurată de cântec de privighetoare. Războiul, care a fost aproape peste tot dat uitării, continuă încă în aceste încăperi. Explosiile grenadelor răsună încă în bielele urechi ale celor de aici, în ochii lor se oglindește încă aceeași groază consternată, ca acum cinci ani, baionetele se înfig iar și iar în abdomenele moi, tancurile sfârtecă oră de oră răniții care urlă, făcându-i una cu pământul, detunăturile proiectilelor, exploziile grenadelor de mână, sfărâmarea capetelor, vuietul minelor, sufocarea în ruinele trașeelor năruite – toate au fost conservate aici ca printr-un act sinistru de magie neagră și bântuie mai departe în tăcere prin acest pavilion înconjurat de trandafiri și un peisaj estival. Se dau ordine, cărora li se dă ascultare deși nu se pot auzi; paturile sunt tranșee și cazemate, ele sunt iar și iar îngropate în dărâmături, iar apoi dezgropate; se moare și se ucide, se sugrumă și se strangulează; încăperile se umplu de gaze de luptă, iar agonia de teamă se manifestă prin urlete și hârâieli, prin horcăituri îngrozite și plânsete; paralizați de panică, unii doar se ghemuiesc tăcuți în vreun ungher, șezând adunați ca un ghem minuscul, cu fața lipită de perete.

Respect pentru oamenii și țări

— Sus! urlă deodată câteva voci juvenile în spatele nostru. Un număr de clienți se ridică brusc și cu elan de la masa lor. Orchestra cafenelei intonează „*Deutschland, Deutschland über alles*“. În seara aceasta este deja a patra oară. Dar nu orchestra este atât de naționalistă și nici proprietarul cafenelei, ci un grup de zurbagii care vor să-și dea importanță. Tot la jumătate de oră unul din ei merge la orchestră și comandă imnul național. Și anume merge de parcă ar porni la luptă. Orchestra nu îndrăznește să se împotrivească, așa încât se aude deodată imnul în loc de uvertura la „Poet și țăran“. „Sus!“ se comandă atunci din toate părțile, căci la intonarea imnului național oamenii se ridică, mai ales având în vedere că acesta a avut drept rezultat două milioane de morți, un război pierdut și inflația.

— „Sus!“ urlă în urechile mele un golan de vreo șaptesprezece ani, care la sfârșitul războiului avea cel mult doisprezece.

— Pupă-mă'n cur, răspund eu, și du-te înapoi, la școală!

— Bolșevicule! urlă băiatul care cu siguranță că nici nu știe ce înseamnă asta.

— Camarazi! adaugă el, aici sunt bolșevici.

Scopul acestor golani este să provoace scandal. Ei comandă mereu imnul național, și de fiecare dată un număr de clienți rămân pe scaun, fiindcă totul li se pare prea absurd. Iar scandalagiii se reped la ei cu ochii strălucitori, căutând ceartă. Undeva s-au așezat câțiva foști ofițeri care îi dirijează având impresia că sunt patrioți.

În jurul mesei noastre s-au adunat acum vreo doisprezece.

— Sus! Sau se întâmplă ceva!

— Ce? întreabă Willy.

— Veți vedea imediat! Lașilor! Trădători de patrie! Sus!

— Plecați de aici, spune Georg calm. Credeți că avem nevoie de ordine date de niște mucoși minori?

Un tânăr de vreo treizeci de ani își face loc prin grup.

— N-aveți nici un pic de respect față de imnul național?

— Nu în cafenele, când scopul este provocarea unui scandal, răspunde Georg. Și acum lăsați-ne în pace cu prostiile voastre.

— Prostii? Numiți prostii cele mai sfinte sentimente ale unui german? Veți plăti pentru asta! Unde ați fost în timpul războiului, lașilor?